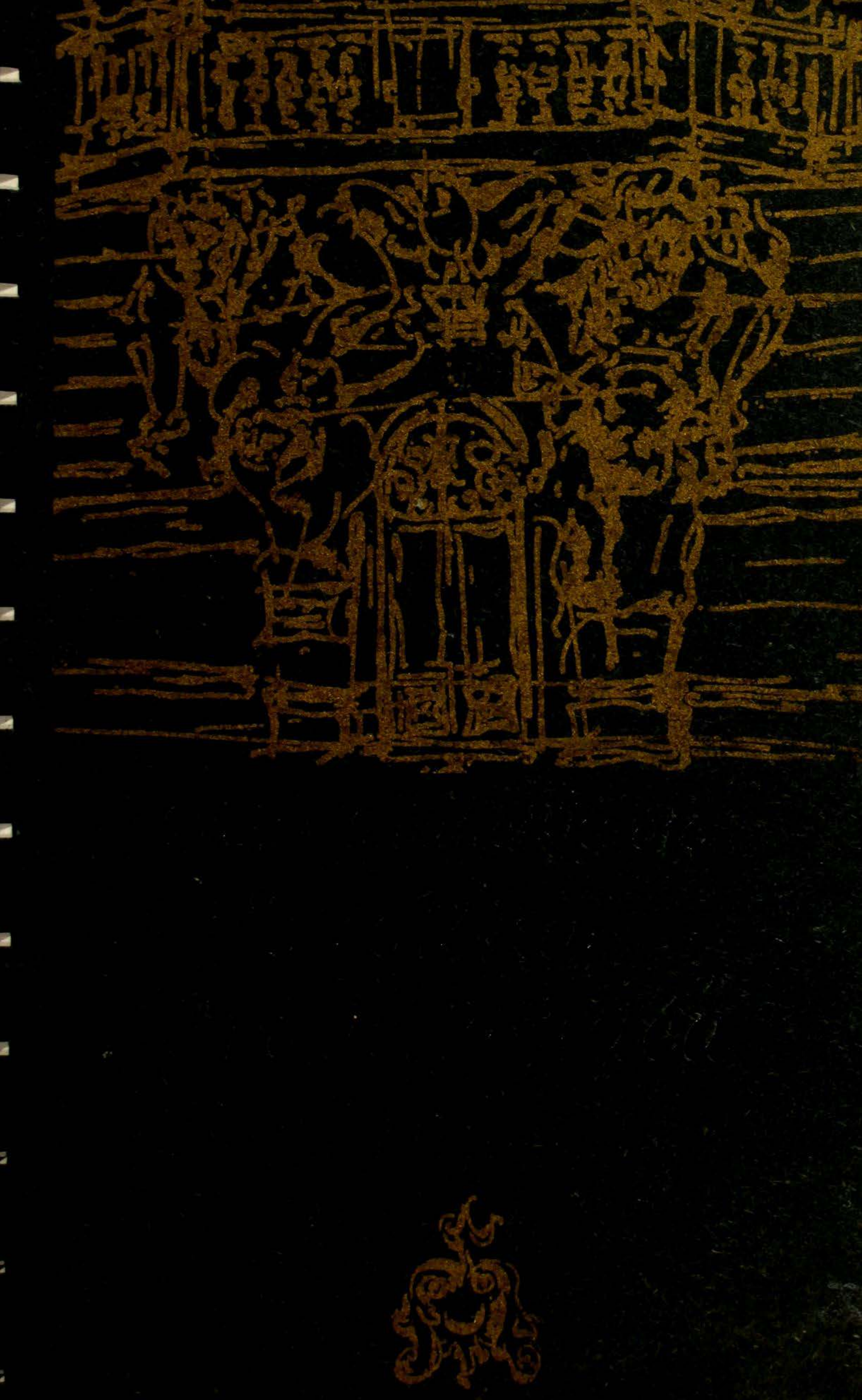

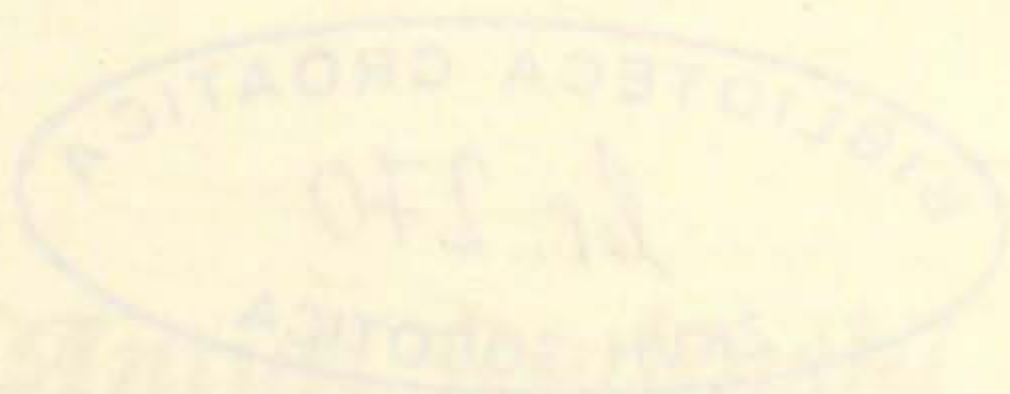
Lazar Francišković

Biblioteka

Gradska knjižnica

Pontana

Poeme

Pontana: Antikvarijat

Prva knjiga: Poeme

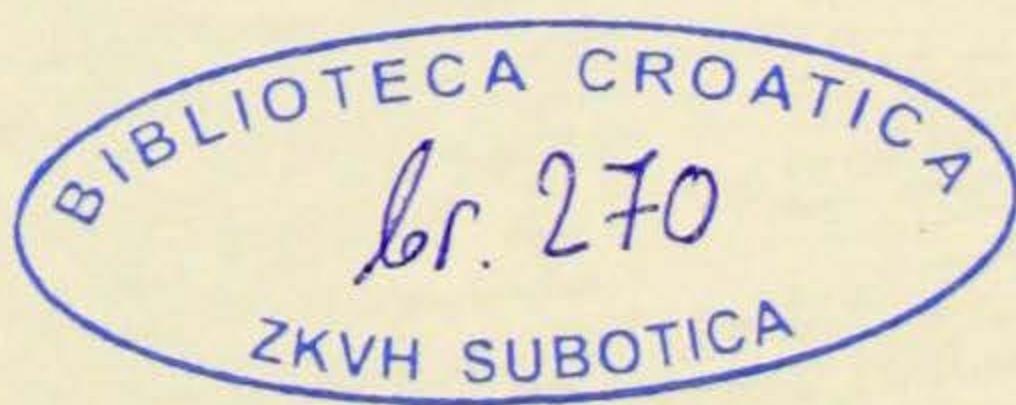
Prva knjiga: Poeme

Prva knjiga: Poeme

Prva knjiga: Poeme

Subotica, 1902

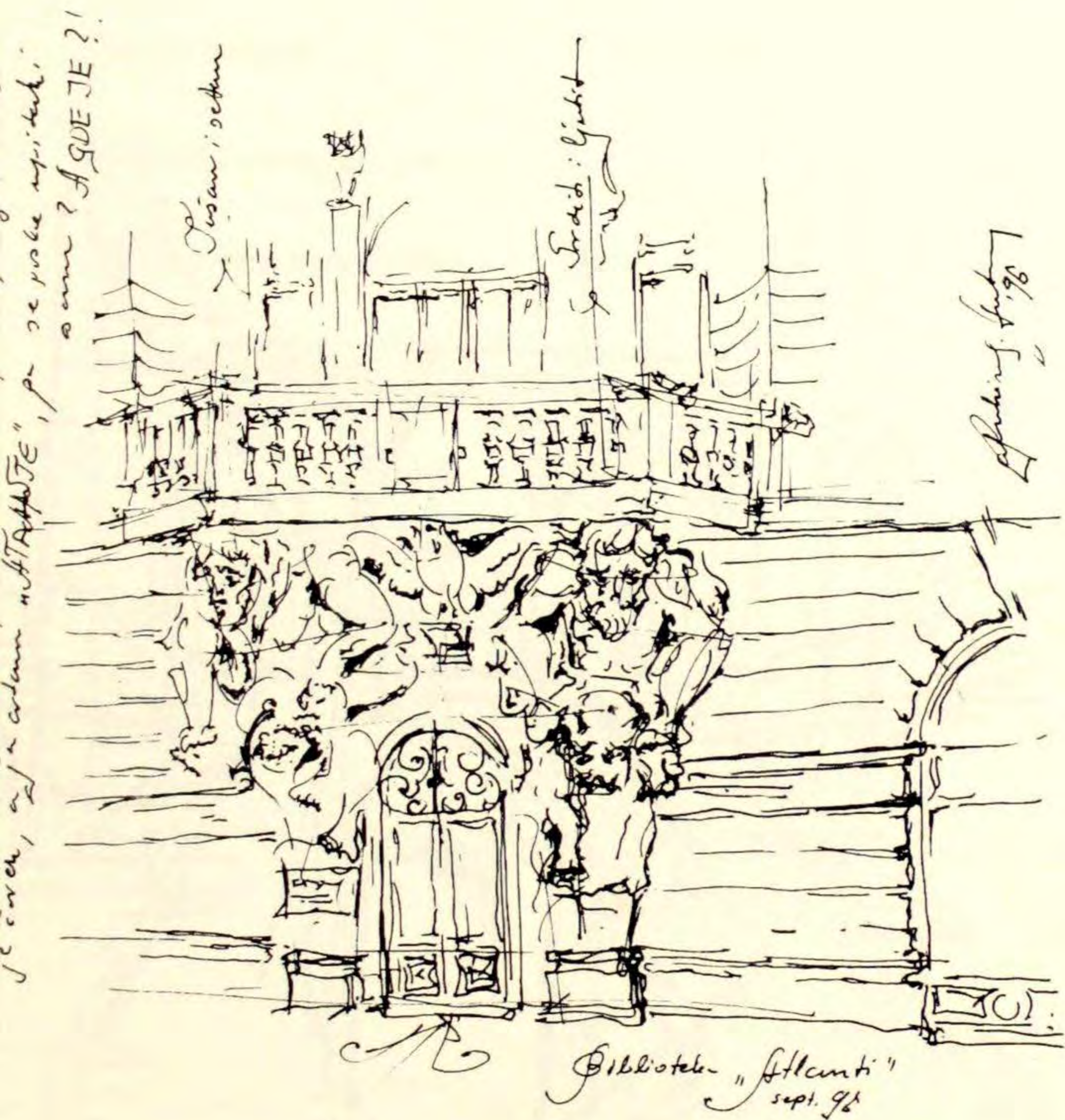
Lazar Francišković
Biblioteka
Gradska kuća
Fontana
Poeme

Ilustracije: Antun Rudinski

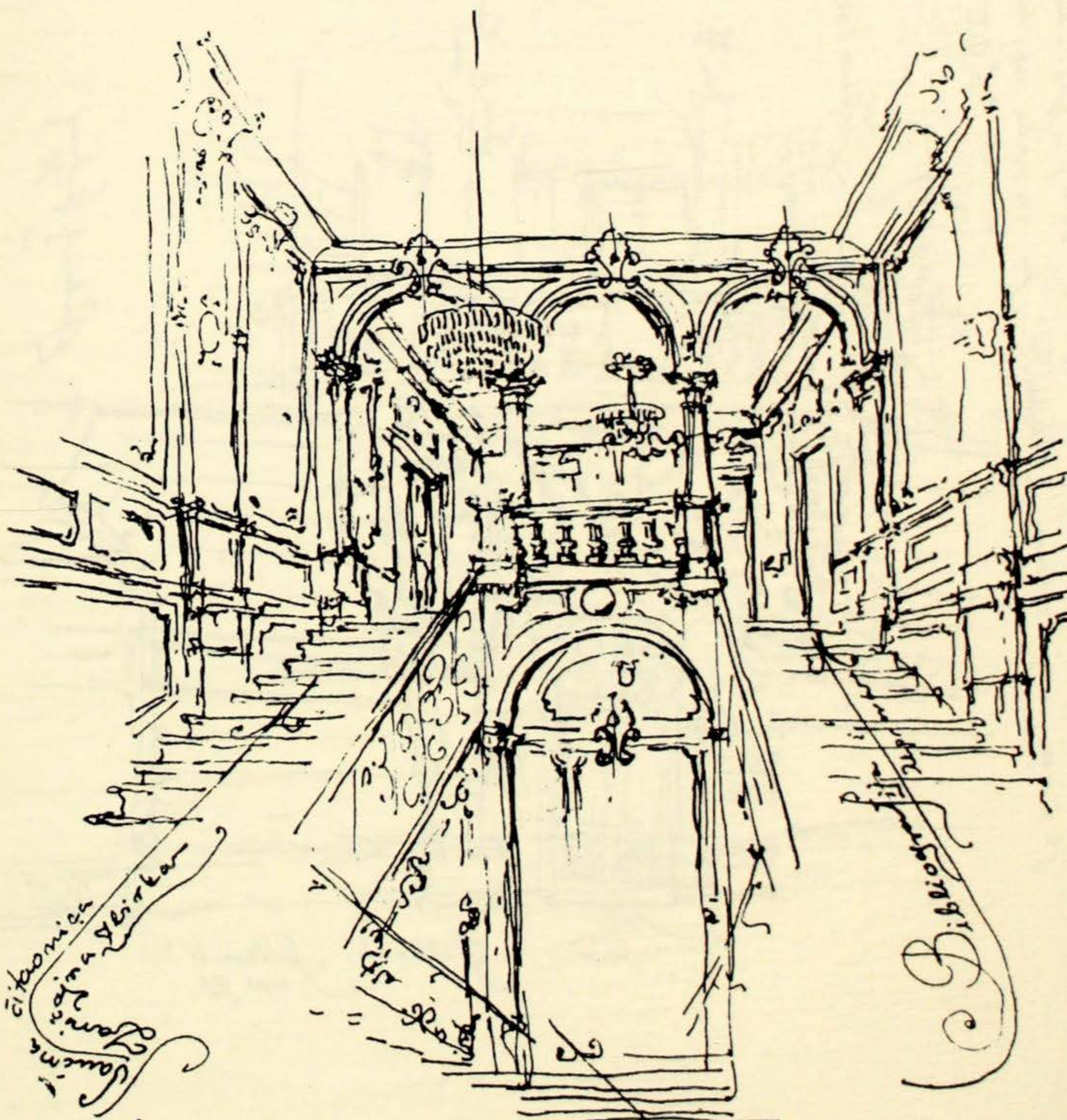
gosp. Zvezdica Božićić!
Subotica 3. VII 1999. god.
Lazar Francišković

Subotica, 1998.

Biblioteka

Subotica, Gradska biblioteka
 predom Julije 200 godina, 7. 12. oktobar

*

Jutro na trgu
Ćuti.
Dan se koleba.

Mliječni u omaglici put.

Golubovi na krovovima
Bistre azur
Još ućutkana neba.

*

Čedna harmonija
Djevojke
Na vrhu zdanja,
U kamen-vatri zemlje.

Kćerke svijeta.

Tiha kao svila.
Zanos
Vjere i nevjere.

Muza.

Sva u lugu aera
Što vjekovima
Cvatucvat
Promišljeno miri.

*

Na banku milenija
I pepelu
Ludost i mudrost
Svijeta.

Okovane strane
Knjiga;
Starih i novih knjigovezaca
Ćudi
Potop svojih nose.

*

Balkon na plećima
Dva Gorostas Atlasa,
Ka novoj Odiseji.

Između njih
Plam-orao ravnice
Krila širi.

Ispred svih

Krinove vode
Sred neznanih bokor-cesta
Liječe vihuri.

*

Ostavština
Prošlosti i budućnosti

Knjige.

Pisane
Nedopisperom
Želja.
Nebo golubova
Ih razvedrava.

*

Vapaj naroda u pustinji
Koji Mešihā ne prepozna.

Ili Ga ne prihvati.

Kada miropomaz žita i vina
Puninom svjetla Pashe
Četrnaestoga Nisana sazri.

*

Toliko grboslovlje...
Sa dvije drvene div-kapije
Livenim željezom izatkane.

Zagonetka.

Neobarok stijena
Ulomljuje mir
Lavljih mar-glava.

*

Okamenjeni trag kiše
U zdanju pusta života.

Znanje u ljusci oraha.

Istina zri u neznanju
Dične Kasin-kurije.

*

Skazuju nam
O mudracima,
Koji
Tražeći istinu

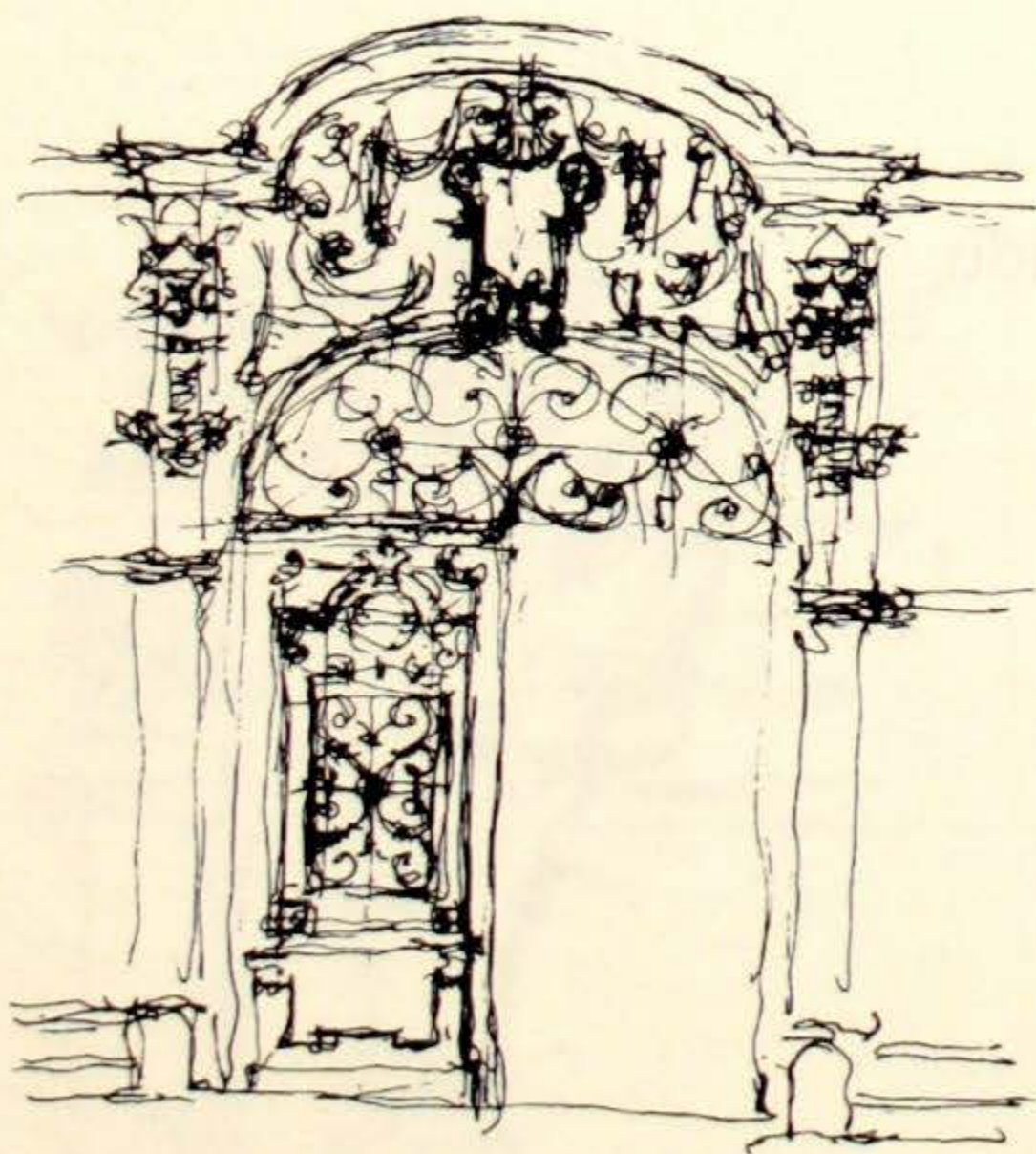
Za sobom
Gotovo nikakav trag
Ne ostave.

*

Svaka je knjiga
Pupoljak rose
Rođen ponovo.

Veče jutra
Dan noći.

Sapleteni u vlastitu igru.

*

Preko nedovid-ćuprije
Jednom
Od sedam aleja karavana

Gornjak
Isušuje saraj-jantar put
Dolnjaku.

Kraj div-knjižnice
Ovoga Metropolvara.

*

Pahulje ko svici
Sleđene zimom noći.

Nekada...
Hodočasnik iz neznan-zemlje
Dogorjeli drač od suha zlata
Ne ugari.

Od tada
Neki Hodoputnici idu
Odavde.

*

Riječi kao pijesak u kovitlu
Spore i brze misli,
Prelivaju stranice svezaka.

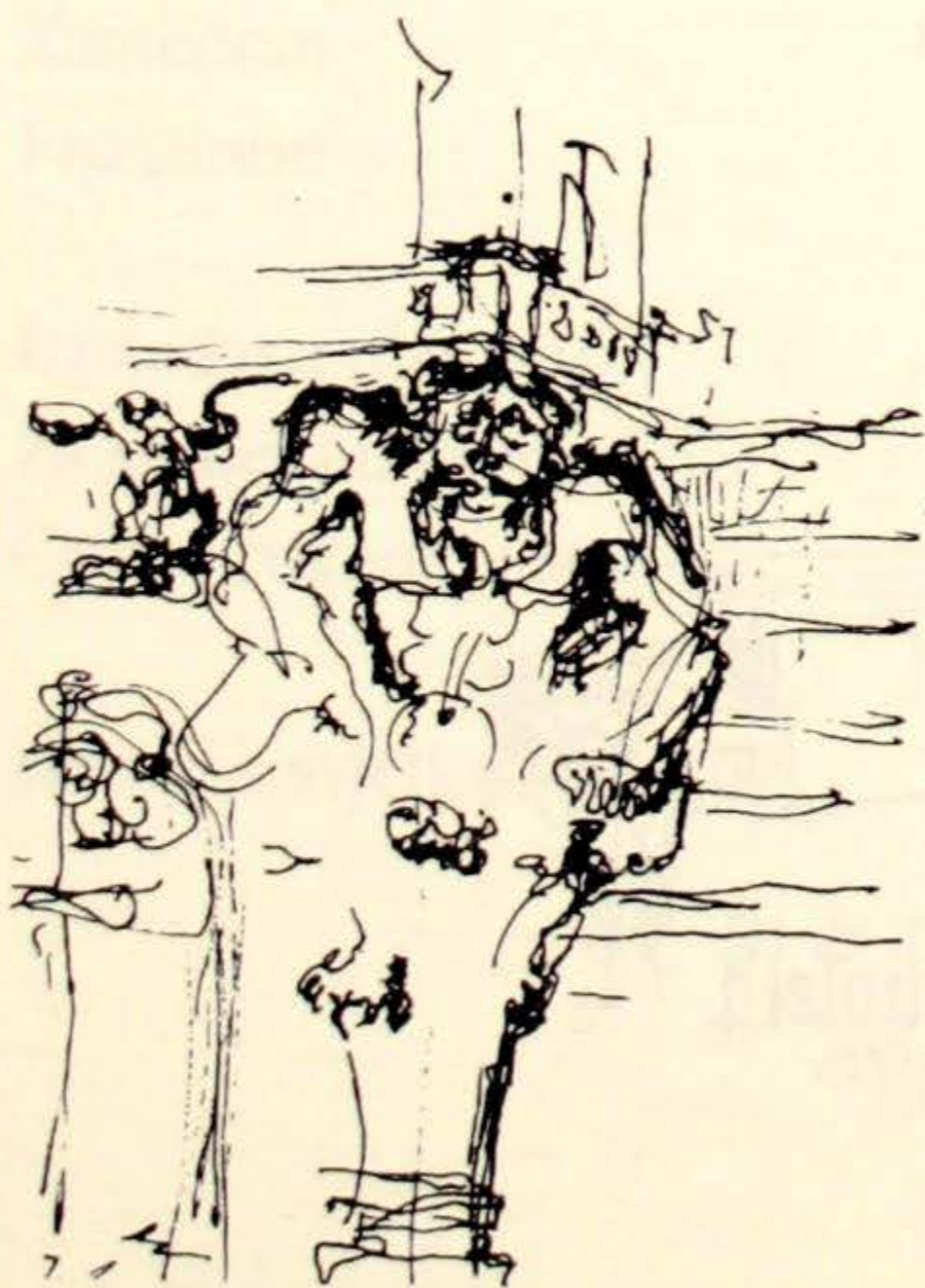
Obmanjujući sebe i druge
Da su vječnost vremena.

*

Kao paučina snijega
Pismo na polici.

Zjene
Ponoć joj jorgovana
Šume.

Izdan-nestvar
Novih dana.

*

Miris kestinja
Na čošku
Žar-predgrađa

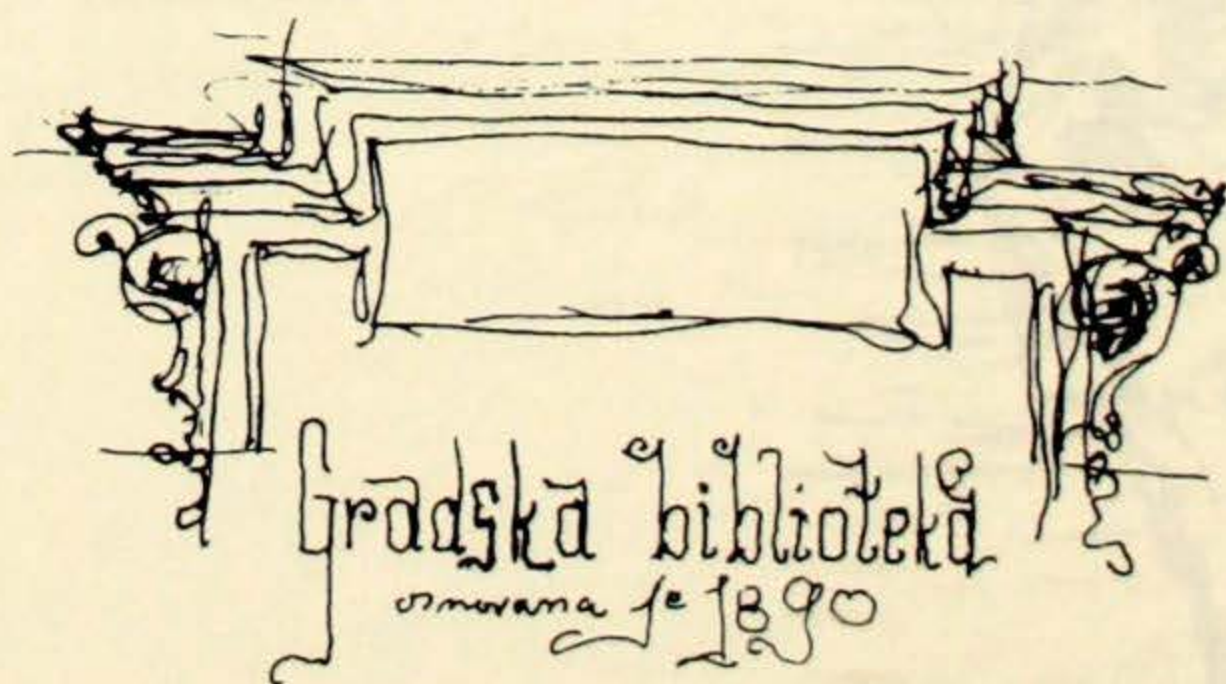
Ne primjećujući
Skoro u dječijim joj očima
Sjenu plavplave večernjače,
Ceste je gledao.

I ona tako
Pošla u godine
Je nove.

A Lutopjesnik?

*

Zamalo vijek
Od gliba promaje,
Njen sveraskoš svezaka
Omor-žed ljudi
Podnositi zna.

*

Ako su hramovi
Poharani,
Zašto
Ne bi i ovaj?

Decenijama
Svjesno i uspješno
Ga krate.

*

Ilumirane
Bojom
Kore
Bilja
Rude
Bjelanca i zlata.

Poludragim
Kamenom
Prošarane

Uz čađavu uljanicu
Za stoljeća u grimiz kože
Crtane rukom pisara.

Skrivene svjetlost čekaju.

*

Plav rariteta
Drma
Opeke neokuće.

Slad
Bez traga na drumu.
Negdje još uvijek umom
Gori.

Riznica nedodir-svezaka.

*

Tisuću i tisuću svezaka
Nikada rođenih.
Umilno
Oblacima njiva
Fijuču za puna Sunca.

*

Zgrada bez čarolije.
Doba
Velikih i malih.

Neki
Bibliotekari
Traju.

Dok je vremena.

*

Atlanti o runu nekih obala
Uz mošt krumpirače
I nepomuk-oluj jedra na nebu

Pjevuše.

Bijeli nestvar jezermora
Zdušno njiše
Kremen-tarabe Karpata.

*

Dolaze i odlaze
Ljudi
Znani i neznani.
Djela
Im knjige paze.

*

Glineni sedef školjki
U sadri i keramici.

Sjećaju se
Pratalasa.

*

Inkunabule
Kožom bivola
Optočene.

Nad kojima
Trava je vjetrova
Letjela.

Danas im
Čela i rogovi
Intarziju
Fasade drže.

*

Ima knjiga
Koje se ne pišu.

Jer se njihova
Ljepota misli
U zlo oblači.

*

Zabat
Četiri amfore
Od olova.
Mnoge vjetrove
Čuvaju.

*

Sprema li to bijes
Nekadaoceana,
Krpenjača
Na zalazu dana?

O pročelje zdanja.

Il

Ćurlik

Mira,

Ovome

Gradu?

*

Kolone knjiga
Diljem planete.

Maštaju

Zrelu

Neostvarenu

Jesen.

*

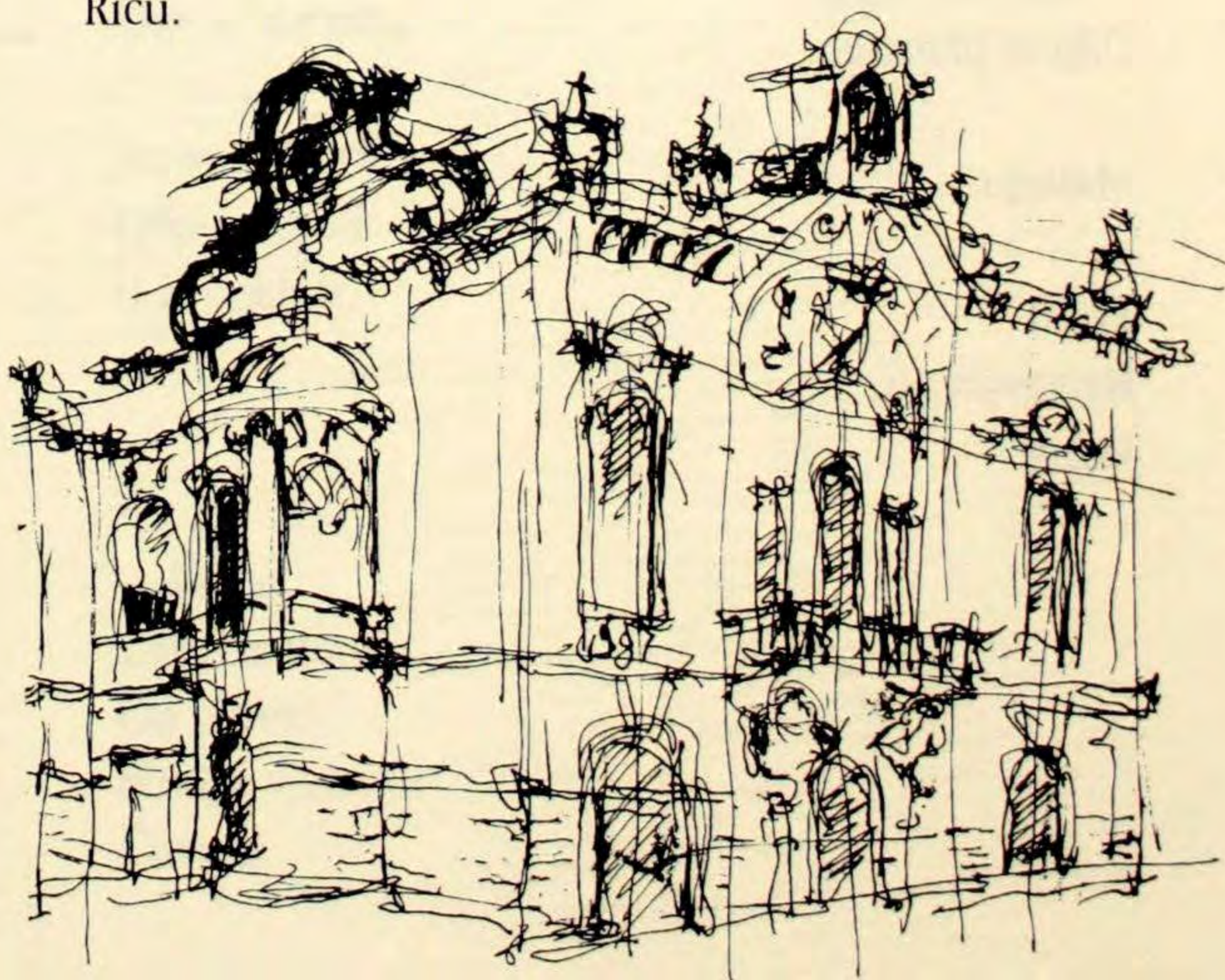
Namrštenih čela
Sjedosjedih
Razvijanih
Razvijanih
Brada i kosa

Atlasi.

Čupave glave lavova
Pod svojim nogama

Utihuju.

Jer oni
Čigru ljeta
Golem-mora
Riču.

*

Kazaljke na tornju
Vijar,
Sokacima zgrade
Kleše.
Zaborav pisaca tomova

Riječi.

Samo pleter željeza
Poznim časima
Zvuke tambure
Na stepeništu krije.

*

U zidinama
Pomir bure.
Šišarke u cvijeću
Grbovi i školjke
Hladno cvrče.

Prošlost i budućnost
Sadašnjost bi da nosi.

Trubnje i bubnji na zidu
Lišće pletu,
Ples Šamana u nepolju.

Ambar pun jezika.

*

Iz ocakljenih
Neupaljenih kamina...

Štukatur
Nad glavom Kasine
Blijedi.

Zvrk noći
Sa šapatom zvijezda
Menuet širi.

*

Poneki svitak
Iz ovoga ili onoga
Čina,
Ne dospijeva u
Duge, duge stelaže;
Ovo
Ili neko ino
Gnijezdo biblioteke.

Piratska škrinja
Sred struja vremena
Trpko ga čuva.

*

Oko knjižnice
Prah kaldruma.

Njima
Usamljene legije
Hodaju.

Sa pričom
Neispričanih
Svih priča.

*

Svitak sa sedam pečata,
Trube Jerihona najavljuje.

One,

Cijeli ovaj beskraj svijeta
Točke,
Prelomit jednom u novi će
Krajolik.

*

Tavan knjiga
Nastanjen
Golubovima.

Odvajkada
Žedan znanja
Varoši.

*

Gluha noć
Starim i pustim bagrenjakom,
Kao švigar.

Nigdje tintom neucrtana
Kolo čar-priče
Vrata stepe mirno otvara.

*

Metropolselo
Zvijezdama
Okrugloga stola
Rasparčano.

Na koncu
Drugoga sutisuć
Oganj-ljeća

Uspavano.

*

Medeni srp mjeseca
U tri
Kristal lusteru.

Slike
Premazana stropa i skalina
Riše.

Čitaonu
U brušenu nedodiju zrcala
Ne nosi.

*

Pripovjedač
Još uvijek dijete

Govori:

Sve je ovo
Mir-plamen Neznanca
Uz posnu
Večeru.

*

Život je
Sva mudrost svijeta.

On ne čini saznanje i duh
Čovjeka;
Koji kušnje i nade umije
Zdravo da upravlja.

*

Mliječni put
Od starine,
Trpi
Svoj dar-hir.

Ej moj vranče!

Ludi vapaj košave
Kroz visoki jablan
Djetinjstvo
Nastavlja.

Hodočasnik
Običan je
Samotnjak.

*

Blago, kao glas frule
Istočnik
Zapjevat
Raskošnim će šorom

Drača.

Glas
Svih hodočašća.

*

Putnik u avliji salaša
Kao dijete
Crtao krugove i linije.

Dok nad gredama krova
Kumova slama
Nekamo u dalj je pošla.

Pred kućom ljudske misli
Tiho se smiješi,
Čini mu se
Ona je samo
Zamisao majstora.

*

Zlatoval lišća
Knjižnicu nosi.

Putnik u orosju trga
Nekoga traži.
Okreće
Biser vodi
Što cvijet šumori.

Stari Putar toranj
Ozlatu tla leluja.

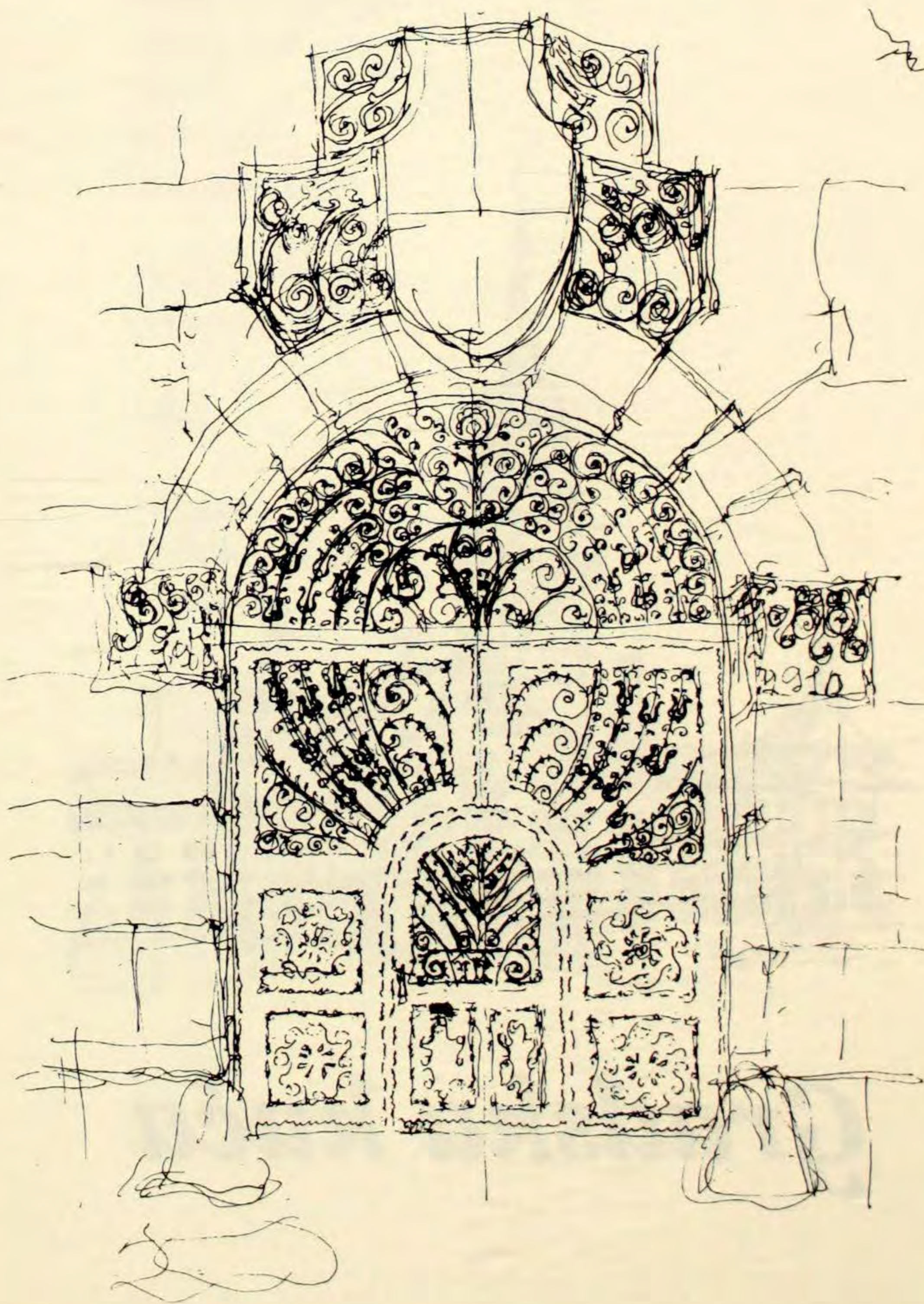
Mila...

U izdanu
Mostovi vjetrova...
Mladost

Nam čuvaju.

Gradska kuća

*

Golgota Križa
Sa tornja
Varoške kuće
U nebu
Ravnice i jutro.

*

Šum
Nevin izdana
Kao
Sjena proljeća.

Zapreten
Bajokrajolik
Bajke.

Varoš prati.

*

Stoji
Kamen i zemlja
Drvo i željezo
Opeka

Na sedam tekućica.
I pijesku
Koji
O stoljećima misli.

*

Stepom kad jurila još je
Pelud trave
I kaos.
Varoška kuća
Rađala se u raju
Ovoga miodiv kraja.

*

Park ruža
Blješti u filigranu svijetla.

Vjetrovi
U bistrini oblaka

Bilo su grada.

*

Možda
Na onome salašu
Od grumen snijega.
Novi Graditelj!
Razmišlja
O kuli svjetilji.

Iz gorko-slanoga
Pepela zemlje
Ljudima,
Iz čista mira
Da je podigne.

Il' umoran
Od vizija:
Prošle, sadašnje i buduće
I žive muke
Orkanima da je daje.

*

Visoko u nedogledu
Golub
Na skazaljki sata.
Letač

Il' obični pismonoša?
Želje
Svoje ćuti.

*

Utkani u fasadu
Ljudi i bivovanja.

Na kolonadi željeza
U sjeni aleja
Tuga i sreća
Mnogih
Urasla u nadu.

*

Radoznalac
Udubljen u knjigu
Varoške kuće

Nalazi vrijeme
Svih krajeva svijeta
Marno ispisano.

*

Nekrunisani car
Panonije
Sa fra-Literatom
I kastelanom Vrličem,
Kraj varoške
Nehaj-kuće,
Vojsku i imanje
Prebrojava.

*

Klasje
Zlatom natopljeno.
Valja,
Zgrušano u polen
Polja.

Božuri
Crveni od mara i muke.
Utkani u toranj i žito
Ravni.

*

Ledeni plam ampe
Širom stepe,

Zna.

Vlastiti plač
Lako
U smijeh
Da zdrobi.

*

Niknula na vašarištu
U ruži
Puteva i vjetrova.

Skoro ni iz čega.

Ruke nadničara
Utok vremena
Saplele u ravan.

*

Ovdje vjetrovi
Povremeno staju!
Dive
Ravnom se kraju,
Koji
Eden
Svoj traži.

Čovjeku
Pak smetaju:
Mali i veliki Neimari!
Jer mu vidik
Zatiru.

*

Ciča je zima,
Topio i zadnji se dukat.
Muževi, žene i djeca
Gladni.

Trebalo je u život
Dalje.
Varoška
Rodila se kuća.

*

Majstori
Zdušno u ovo zdanje
Unijeli
Behar su ceha.

Sanjan u javi
Mamurluka i vina.
Uz komad luka
Slanine i kruha
Svoje udžerice
Ili čarde.

*

Rumeni mramor
Vitraži
Žad keramika

Čuvaju
Marno

Dva gavrana.
Lijevi ili desni?
Tko to zna.

*

U modro bijelome štukaturu
Vez
Čipke i svih zanata ovoga kraja
Stoji.
Ko rascvjetani makovi polja.

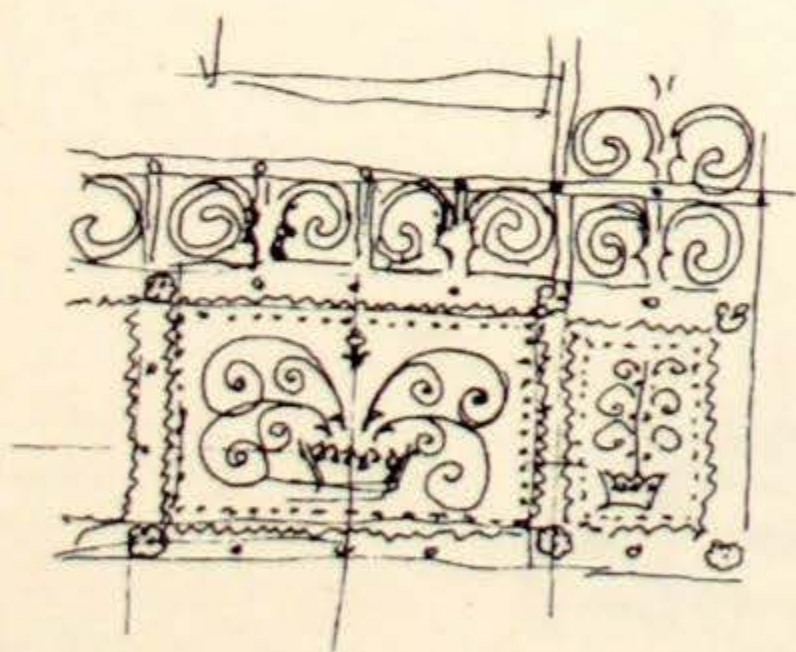
*

Ko rampaš u jesen
Vri
Skriveno u bit loze
Drvo!

Dlijetom isklesano
Sa bezbroj želja
Po varoškoj kući.

*

Na krovu,
Iz vatre livena
Kugla,
U mrežu izlivena.
Promaju
Uporno kuša
Da ulovi.

*

Raskoš vijećnice
Prepun sjenki.
Svijetlih i tamnih.

Ko uvir
U šareni kristal lanterni
Zaliven.

Ponekad
Samoća klupa
Priča

Decenijama
Skrivene tajne.
Za sada ih niko
Ne sluša.

Grbovi
Lusteru i stropu
O životu svome
Glagolje.

Samo ostaju djela
Dobra ili zla.
Ostalo nije važno.

✱

Krinovi bijeli
Inat
Krova i plaveti.

Izđikali iz gliba ognja
Ko grozd bagrema
Sažet u cik slonovače

Okamenjene
Suze
Nadničara.

✱

Liciderska torta
Grada i sajmov;

Tašta snaša
Sa salaša.

*

Prema gornjaku
Zabat.
Sa strane
Ledeni sjeverac
Dvije mu
Kamene glave lava
Isklesao.

Kad kanikula udari u žetvu
U noći zvijezda,
One pljusak žedni ištu.

Cijeli se šir zgrade talasa
U omorini
Plamena
Zatečen.
Rijeka suše ukopana u njive.

*

Buket cvijeća
Pripitomljen
Sa polja.

Mašta ga puka
Poklonila
Onima
Koji dolaze.

*

Nad glavom tornja
Puni mjesec.
Bura listopada
Zlatocvalo
Rasipa lišće.

Iz cijela svijeta
Prognan.
Vjetar.
Čudom se čudi:

Što opet noćas čini?
On, koji mrava ne primjećuje.
Samo stabla i crijep nosi.

*

Po tornju
Mahovina.
Stoljeće zatvara.

A cvijet maka
Sa četiri ure
Dane odbrojava.

*

Zlatni i puni mjesec
Sa oblacima u vjetrovima
Krilima neba korača.

Varoška stara kuća
Sapeta u kal i muku!

Koji su vjerovali
U ljubav i nadu,
Nesloga života
Ih ko zbunila.

*

Bio je strašni vijar
I razbacio
Pustu
U svoj jar-kaos cirka.

Djelo je ostalo nedovršeno!

Ako ikada vir-vihor
Pohodi
Obale rijeke Fok

Da li će varoško zdanje
Stepom raznijeti?

Ili ga
Kao zrno praha
Ponijeti
Na nedodirstazu
Duge.

*

Neki ga vidješe,
Kao odrpanca
Na hir-stepeništu.

O velike sate
Sjedi i prosi.

Još bi uvijek
Majstore ako nađe
Djelo da završi.

*

S mjesečinom u hodniku,
Na tornju
Vrijeme stepe tiho gori.

Neimar
Pomalo gladan slave
Zbunjen traži
Utisnuti palac
Nemarom u žbuci na zidu
Ostavljen.

Tko zna što je sanjario
Vinovnik djela
Kad grijeh je
Ovaj teški načinio.

*

U magli njiva
Brod u luci
Zaboravio sebe.

U vrućoj noći
Nova ljeta
Aladinov dvor.

*

E, Neimare!

Znaš da tvoje djelo
Savremenici
Nisu baš voljeli.

Ne radi toga
Što je
Preljepo
Il'
Preružno.

Jednostavno
Što su ljudi.

Pa im svaka
Promjena
Često
Kamen
Na njihovome
Je putu.

*

Kad puni i krvavi mjesec
Ogrtač
Na ostaklene gavrane baci.
Jedan će
Poletjet
Saznavši da je on pravi.

Iz ljuna
Prsten
Na kam
Se srušit.

Nevažan!

Probudit
Ledenih zvona
Tihi šum.

*

Tutanj ravni
Cirk će da zatvori.
Vitraži
Nestat u grabežu.
Ozlate pijeska.

Pod šarenim lukovima
Majstori
Žuč istine spoznati.

*

Mjesto cekina
U prolazu
Posjetilac neki
Graditelju
U okrzani šešir
Nemir-priču
Spusti.

I doda:
Ne budi nezadovoljan
Vrijeme će kazat
Da li je pozlata prava
Zaborav.

*

Naliven cvijećem
Crijep
Ponekad
Njivama zaigra.

U sitne sate.

*

Pijetao
Niz stepenište
Na forum bi
Da išeta.

Sit.

Krčkanja
Na glinenom tasu
Tolikh dičnih
Svatova.

*

Ovom ravni
Putevi
Stalno lutaju.

Vrtlar iz čudesna
Kamelota,
Sa okruglim stolom.
Putujući kroz Erdelj,
Omamljen stepom
Zagubio
Iver je tulipana.

Koji se
Nakon milenija
Rascvao
Po stijenama zdanja.

*

Pleter gvožđa
Iskovan
Na panju bukve.

Vatra
Sa godovima
Kuće.

Pomješana
U polju vjetrova
Vrijeme pamti.

*

Riječi odgonetke
Stara
Varoška
Krije kuća.

U zviježđu
Što
Kumovu slamu
Treba
Da presiječe.

Ali...

*

Slava je tajna
Kamena i vjetra.

Povremena rijeka
I
Snijeg sred ljeta.

Jaz djela i autora.

*

U žaru sunca
Golemi snop,
Života žita.

Toranj!

Na sve strane
Spokoj
U duše uliva.

*

Oblak noći
Sa dar-tamburicom
Korača.

Uže Kumove slame se talasa.

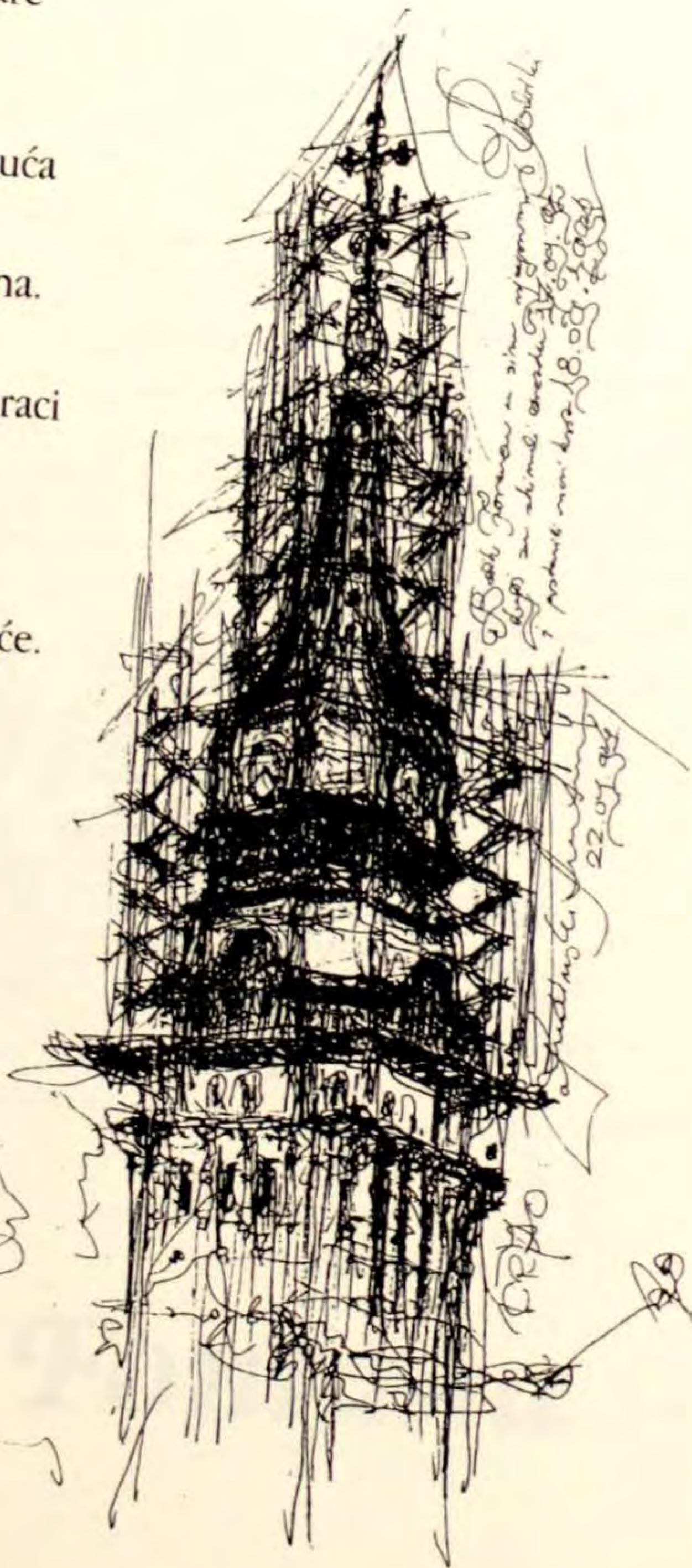
Isposnik
O priči puste i vjetra
Razmišlja.

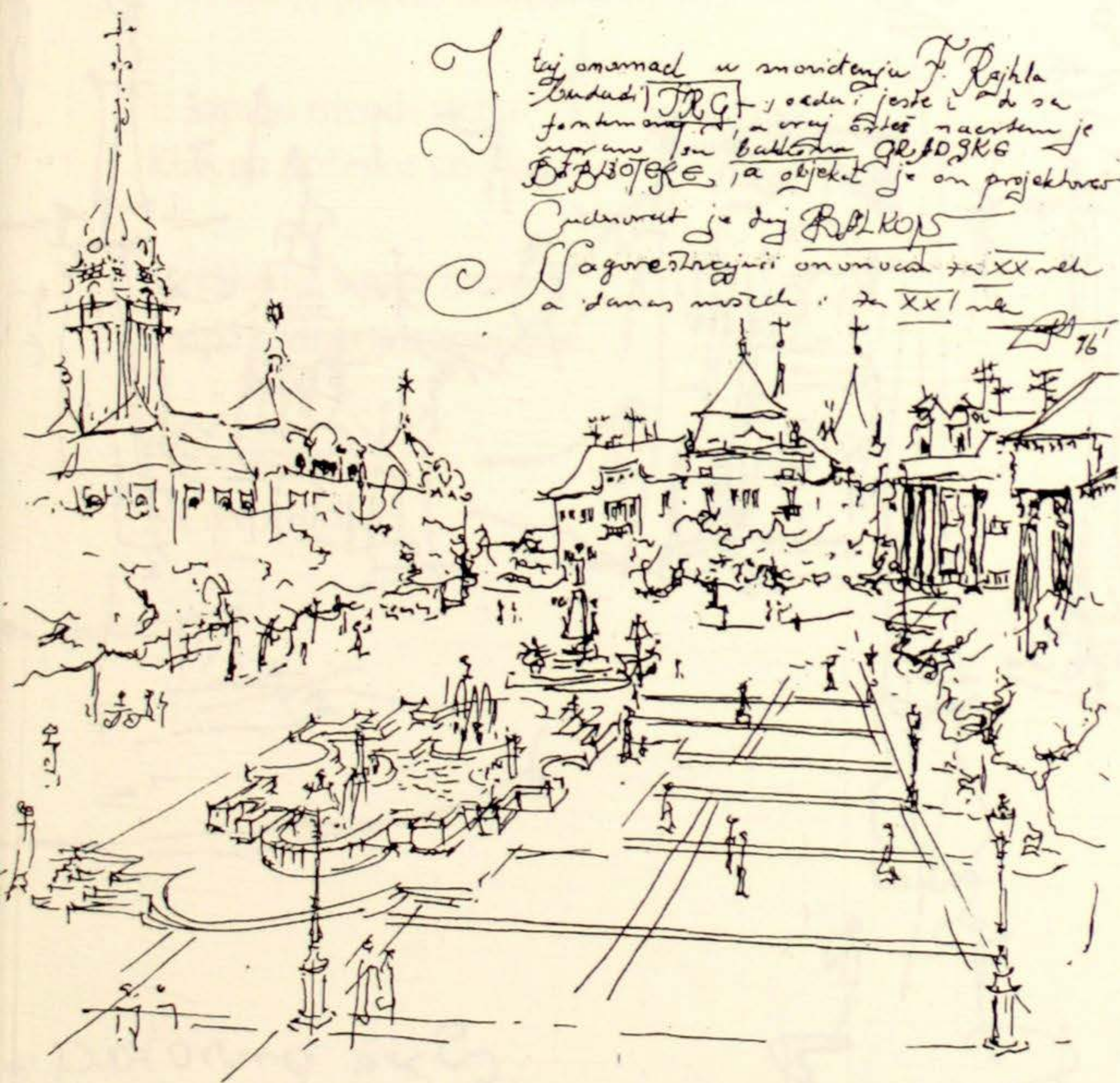
*

Ljudi...
Grad u njima spava.
Vjetar
Čarobnjak sa druma
Prašinu
Avlijom pustare
Vitla.

Preko krova kuća
Udario
Raonik babilona.

Kestenje ko koraci
Sokacima.
I jedan putnik
U prolazu
Kraj varoške kuće.

Taj amnariad u moridenju F. Rajhla
 -Ludaci- TRGT, oadu jeste i da se
 fontanama, a ovaj jeste naertem je
 na onom on bakla na GLBOKKE
 BAPBOTEKE, a objekat je on projektor
 Cudnovat je dij BPLKOP
 Nagovestraciji on on uca za XX nek
 a danas moreh : za XXI nek

Fontana

Sve provokacije
imaju svoje
komitacije!
24.04.97

*

A sve je počelo dobom fontane!

U šapatu njenih zjena
Klas na početku ravnice.

Mreškanje sunca na vodi.
Ampa u dugoj vranoj kosi.

I hodočasnik
Na izvoru riječi.

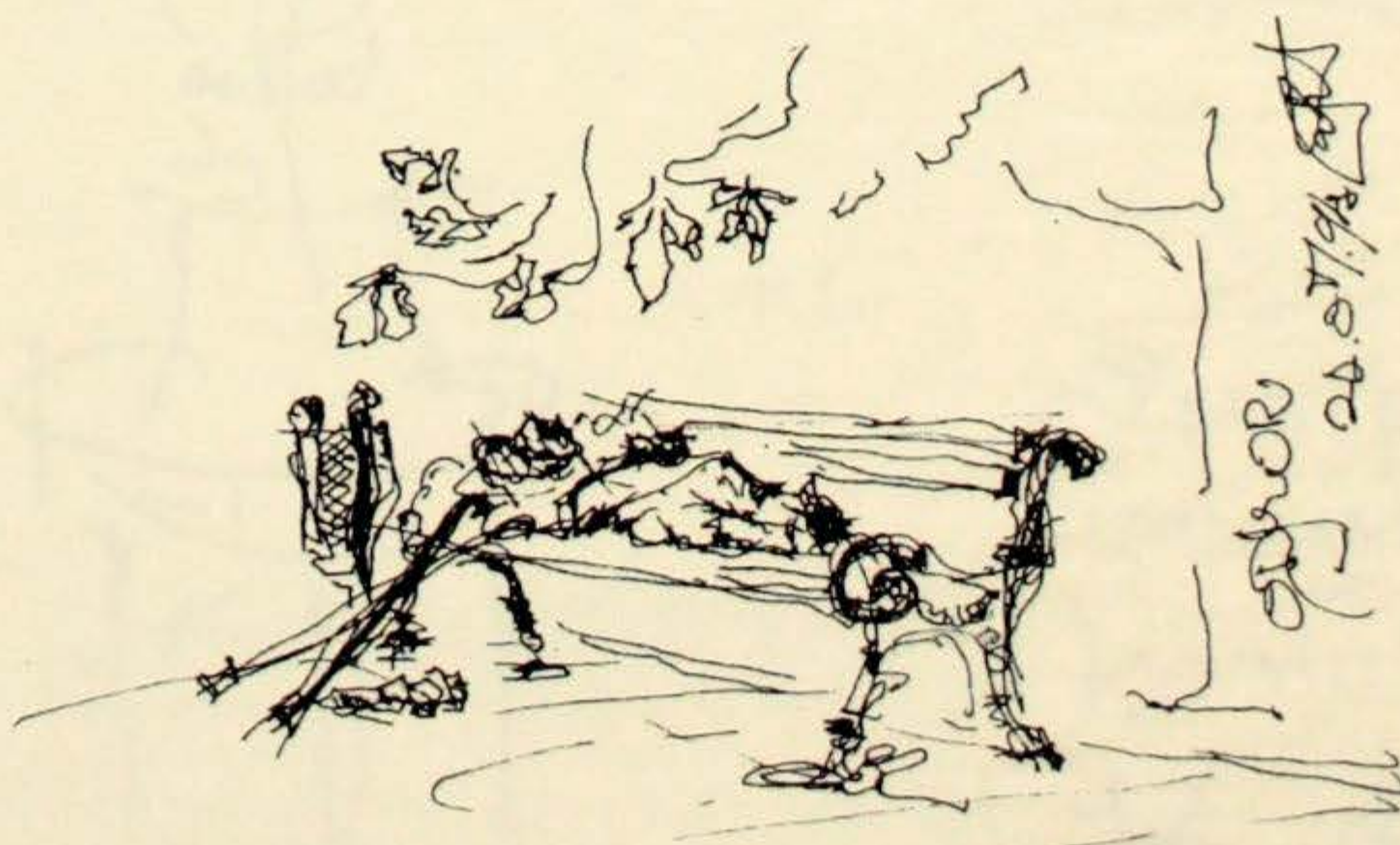
*

Nekad vatru ruža
U dnu zapuštena vrta
Rosa lipnja lako nosi!

A osmjeh djevojke
Lišćem treperi.

Zemlju iz zrele žetve,
Ruka je nečija
U keramiku
Rascvala.

Zlatne školjke
Sunčevog zalaska,
U paučinu razlivene vode,
Inat njenih zjena
Prelivaju u dugu.

*

Jablanovi –
Sijedi čobani Andaluzije –
Diljem Bačke
Balada salaša.

Varoš!

Obilni šlingeraj zrele vode.
Vrtovi ruzmarina i ruža
Uronulu u raskoš-opeku fontane.

Mešnar-avlija pravde
Za one što su bili, jesu i biće
U kraju
Gdje i vrijeme često staje.

*

Bijeli bagrem i jorgovani
Zamrsili masiv vjetra.
Žeđ u srcu hodonosca.

Plameno žutomorje njiva
O hridi makova se lomi...

*

On – san puteva.
Ona – istina života.

Iščekuju dan da im se vrati,

Široke, izlomljene linije fasade
Alhambre u ravnici.
U valu zrcala na trgu.

*

Široki žuti šor bagrema.
U golemom danu ravni.

Oči ti usnuli jorgovan
Sa školja žar keramike.

Zar još uvijek mila
Čemer
Svijetom našim vlada?

*

Nježnotašta ruka.
Grudvu hladne
Zahvatila vode.
Kapi spomenka i latice sunca.

I ravno u lice mu prosu.

Trg popločan olujom.
Zanjiše lagani smijeh zvona.

Rijeka...
A možda i zaborav snova.

*

Lahor...
I zvijezda u vodi
Sjaj.

Oko tvog sna
Ljepota
Sjene тка.

Niz lice
Šum suza
Uzdisaj.

*

Ako vas negdje ne prime, ili poslušaju vaših
riječi, iziđite iz te kuće ili grada i stresite
prah sa svojih nogu.

Mt. 10, 14–15;

Uđeš li u panonske sokake
Sa gornjakom, dolnjakom,
Odlaskom i dolaskom sunca
Zastani!

Dane njihove
Ćudljiva promaja salaša niže.

I prašinu ne stresaj sa s a n d a l a

Ljudi i vjekovi
Davno
Iz priče su otišli.

Kreneš li dalje il ostoneš
Ne diraj u fontanu na trgu
Ona je Kalež Grada.

*

Nestvarna slika
Djevojčice iz ravnice

Molitva polja, cvijeća i neba.
Za bolje sutra.
Svijet vrtova, fontana i sreće.

Nijemi kamen
Il prolaznost praha
U podne vatre?

*

Osmjeh u očima od smilja.

Proljeće...
Ko ljubičasti cvijet.
Proljeće...

Mrijest vode u fontani na trgu.

Ovaj dan
Počinje opet
Sa njom.

*

U ljetnom plamu žitnih polja
Korijen dalekog početka vatre.

Blagi opoj pogače u zraku
Ljudi i vode čudno sami.

*

Smilje nad fontanom na trgu...
I njena sjena.
Spomen proljeća iznenada vraća.

Nestašni osmjech djevojački;
Iz panonskog beskraja.
U očima:
Ljubičasti cvijet.
Šapat žene sa mirisom ljeta.
U kosi, klasje zlatnog žita.

Rođena iz života,
Otišla u san.
Pa nanovo u život.

Srebrne školjke sunca:
U igri vode
Obale keramike lome.

*

Šuti san vjetra u snu
Strune pjesme nedopjevane.

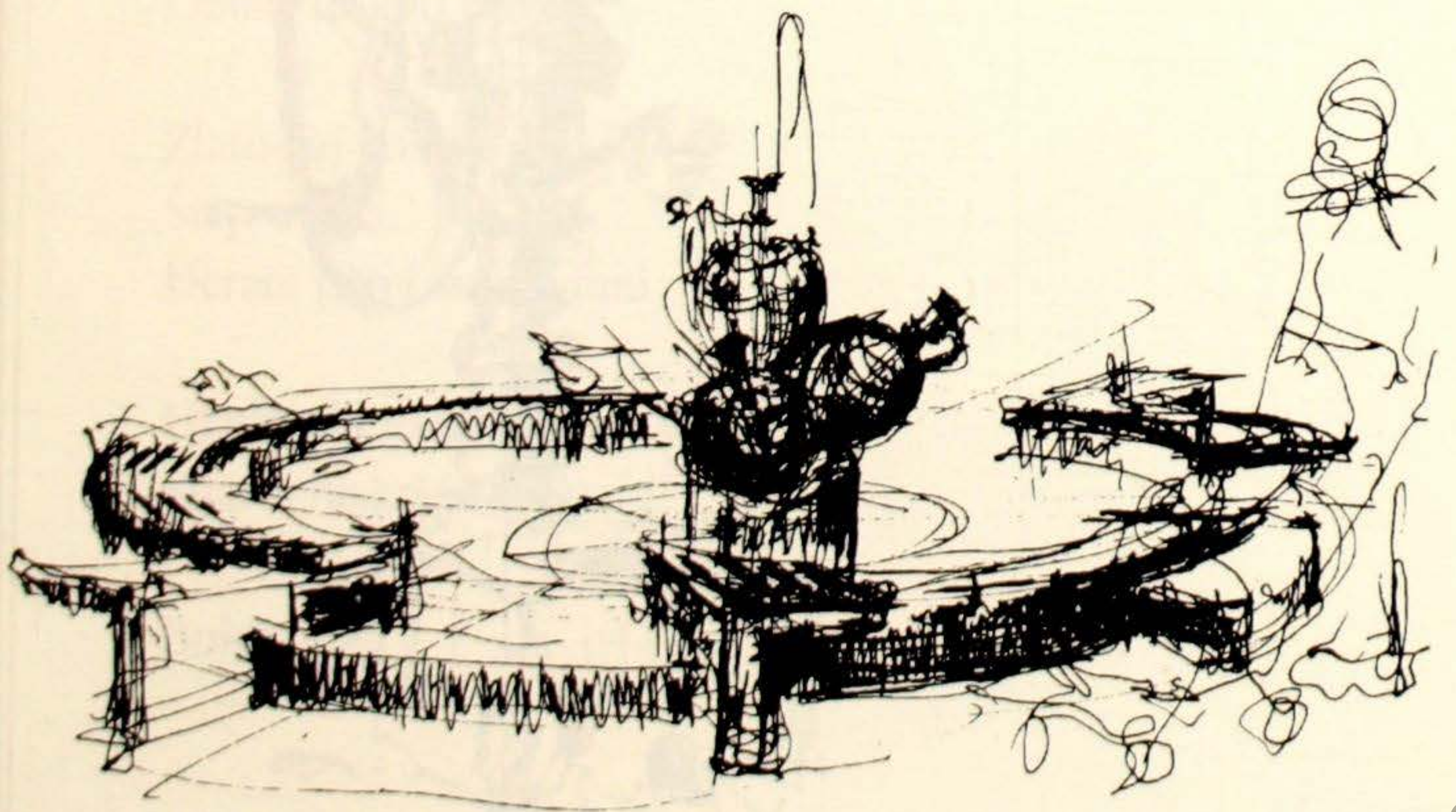
Daleka blizina
Foruma di Trevi.
Čije žar-stijenje
Biser voda kleše.

*

Srce grada
Ko Al Hamra.

Kapije vina i jare sunca.
Žeđi vode i pustih vjetrova.

Beskrajni mir zgrada i zraka
Varoši
Što čunj na panonskoj je mapi.

*

Srebrni zvon fontane
Nabujalo jutro valja.

Samotnik
Na rubu silne vodene vatre
Jad ćuti.

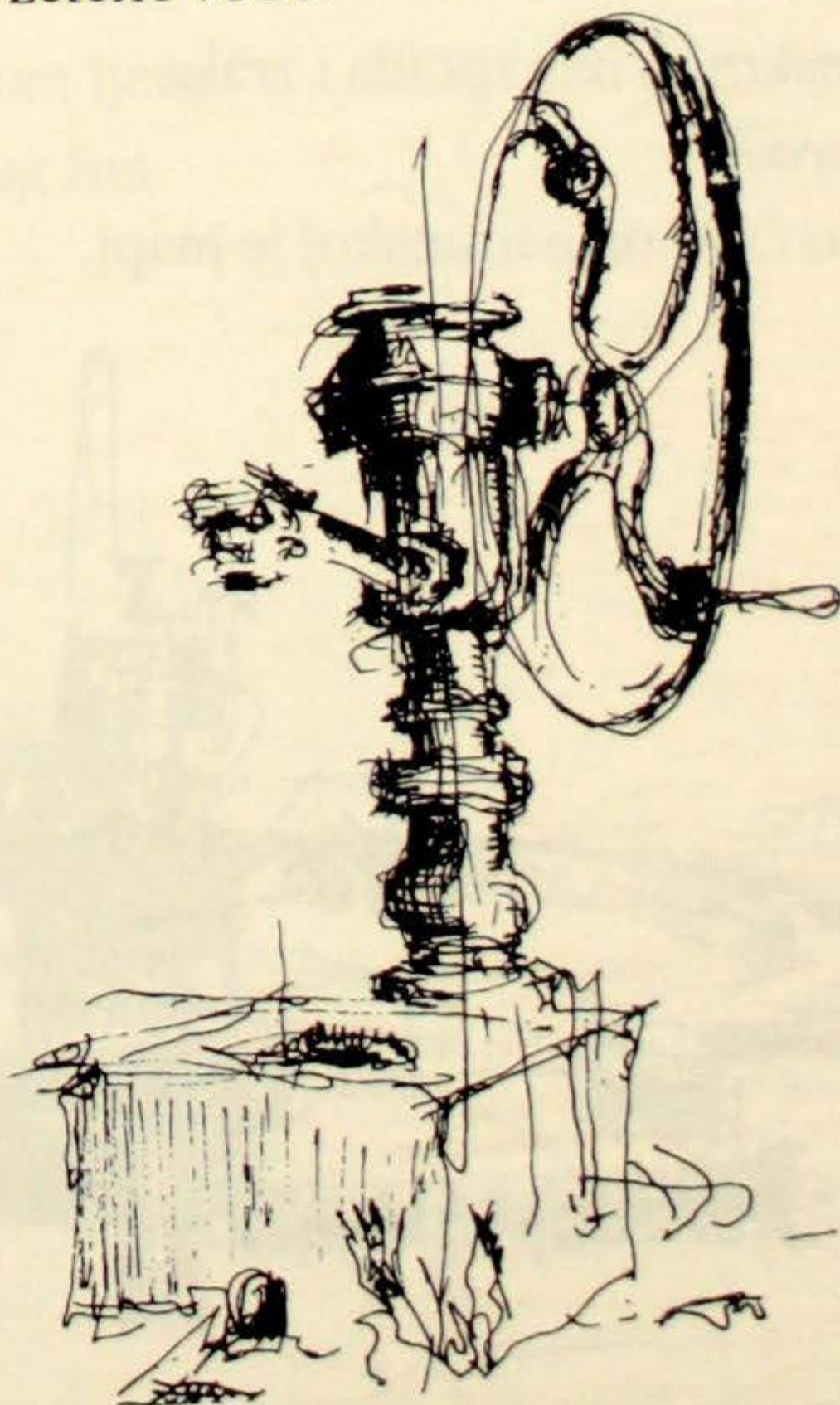
*

Žubor tišine iza Gospojine.
Purpurno snoplje dužijance.

Čaša vode i miris novog kruha.

Bijeli galebovi ko drevni salaši.
Razlomljeni u kapi zelene vode.

Mraz na licu.

*

Karavane odoše neke.
Poodavno
Sa oblacima sniježnim.

Potočnice!
Kosu svileni slapovi ti
Mrse.

Huče il se smiju?

Ponekad nemir dječaka
U daljinu
Za svijetlom bludi.

*

U avliji orah
Rastrošen gornjakom i salaš.
Sjetna pjesma u torbi o ramenu.
Oblaci teški u glavi.

Zlato-ruj košave u lišću.
Štap u ruci.
Đeram pao i konji vrani.

Hladno ljeto uronulo u toranj.
Vijar u raskršću vrela

Bukti.

*

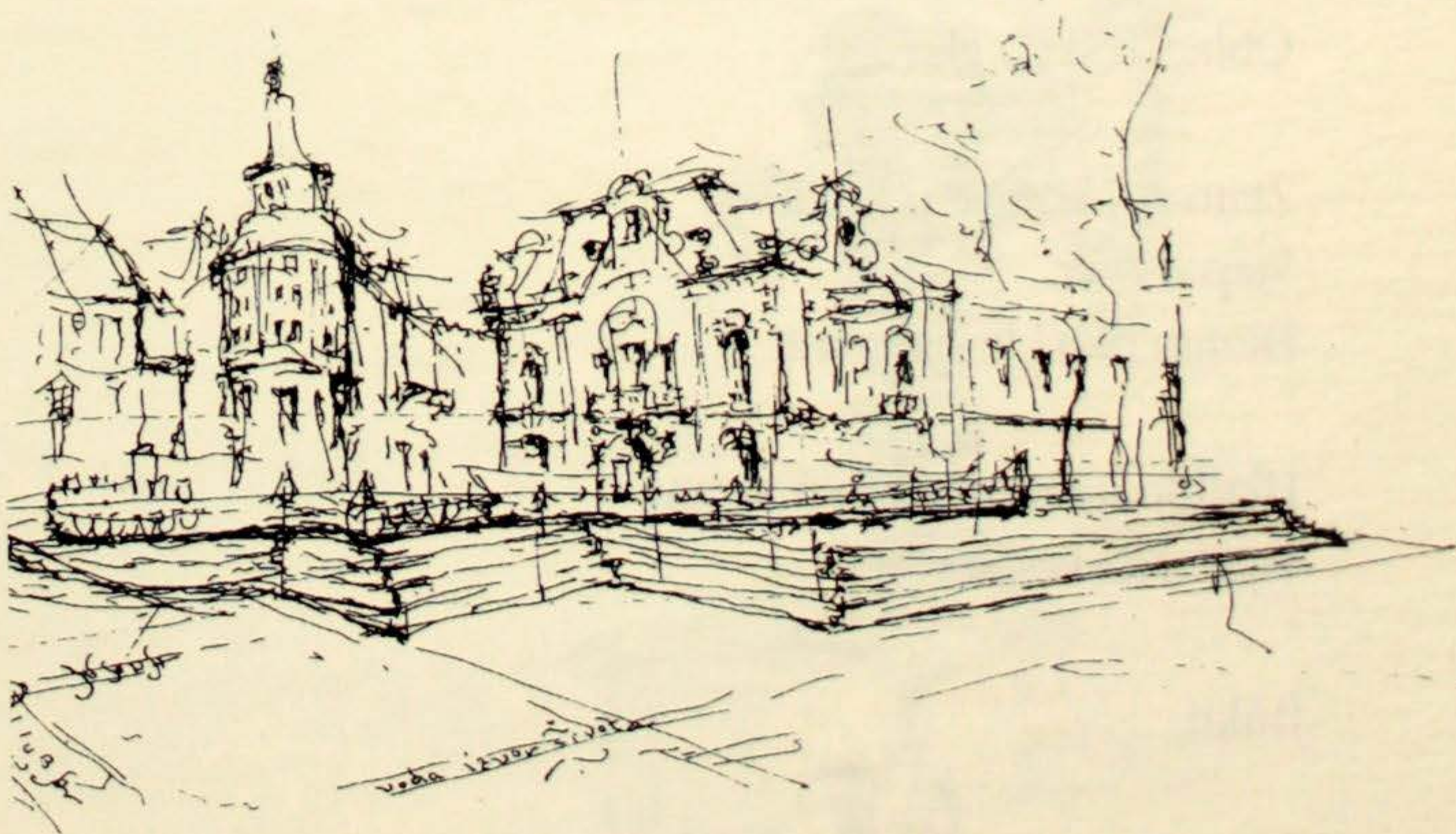
U lalama vode na trgu
Možda bajka razbijene đuge?
Nehat-pričom nestašne djece...

Kroz duboku noć njenih zjena
I puteve Mliječne slame
Poj usnulog ljeta se gubi.

*

Hram ljetnje noći.
Bože!
Zvjezdano nebo i mir stepe.

B o l radosne mladosti
Često je brod
Koji se više ne vraća.

*

Zar opet?

Isposnik

Boem

Da bude!

Salaš

Daleko u plavom ataru neba:

Bagrem bijeli,

Jorgovan

Sličan zjenama njenim.

Jablanovi negdje kraj puta,

U osami

I putnik.

Zar neko mora da se vraća?

*

Smaragdni tok vode.

U lahor-grozdu bagrema.

Ponoć na zalazu

U gradu radosti

Svjetlo

Rajskog izvora se gubi.

*

Gdje kule i junaci?
Proštenjari
Panonskog umora.

Oči tvoje
Slapovi duge glas
I babilonskih suza
Vjetra žar.

Kroz biserni cvijet
Na trgu se lome.

*

Vjetar kao tat u proljeće
Ucvao u vatru
Cvjetove trešnje.

Glagolje vodeni vrtovi fontane
Zviježde keramike
Sliveno u nevini oganj života.

*

Legenda kaže:
Orao novo najavljuje vrijeme!
Il ko zna?

Povremeno.

Dižući se prema kraju mora.
Oko rastvorene buktinje ledene vode.
Ispisuje krugove proroka.

Samo mu put
Zlatožutom mrežom sunca, vode i zemlje
Mlada, zapliće, risaruša.

*

Velika rijeka puta
Ko ruj žita na istoku.

Zlato-plavi romor jablanova
Niz cestu bijelih salaša,
Koji su prošli ili će doći?

Remeta u ravni
Na širu sunca.

*

Iz tvoje tihe ruke
Golubovi
Fontanu piju.

Obično
Kad zemlja i nebo
Vri.

Srce ti vihor lomi.

*

Vjetrovi sunca, vode, neba i zemlje.
Behar keramike
Srušit će jednom
Svim stranama kolijevke.

Kao salaš bijeli

Nestašna risaruša i putopjesnik
Svetajnu sačuvat će
Za duga, duga vremena.

*

Negdje, duž Ceste Svetoga Jakova,
Pramenje svijetla cvijetove lije.

Šum vode ne trgu.

Bijaše

Vatra jutra u plaveti
I bosonogi povratnik,
I vragolanka.

Ili putnik.

Što odlazi?

*

O zenitu sati
Na trgu
Voda neispjevana.

Ćudljiva saga
O djevojci
Licem u lice.

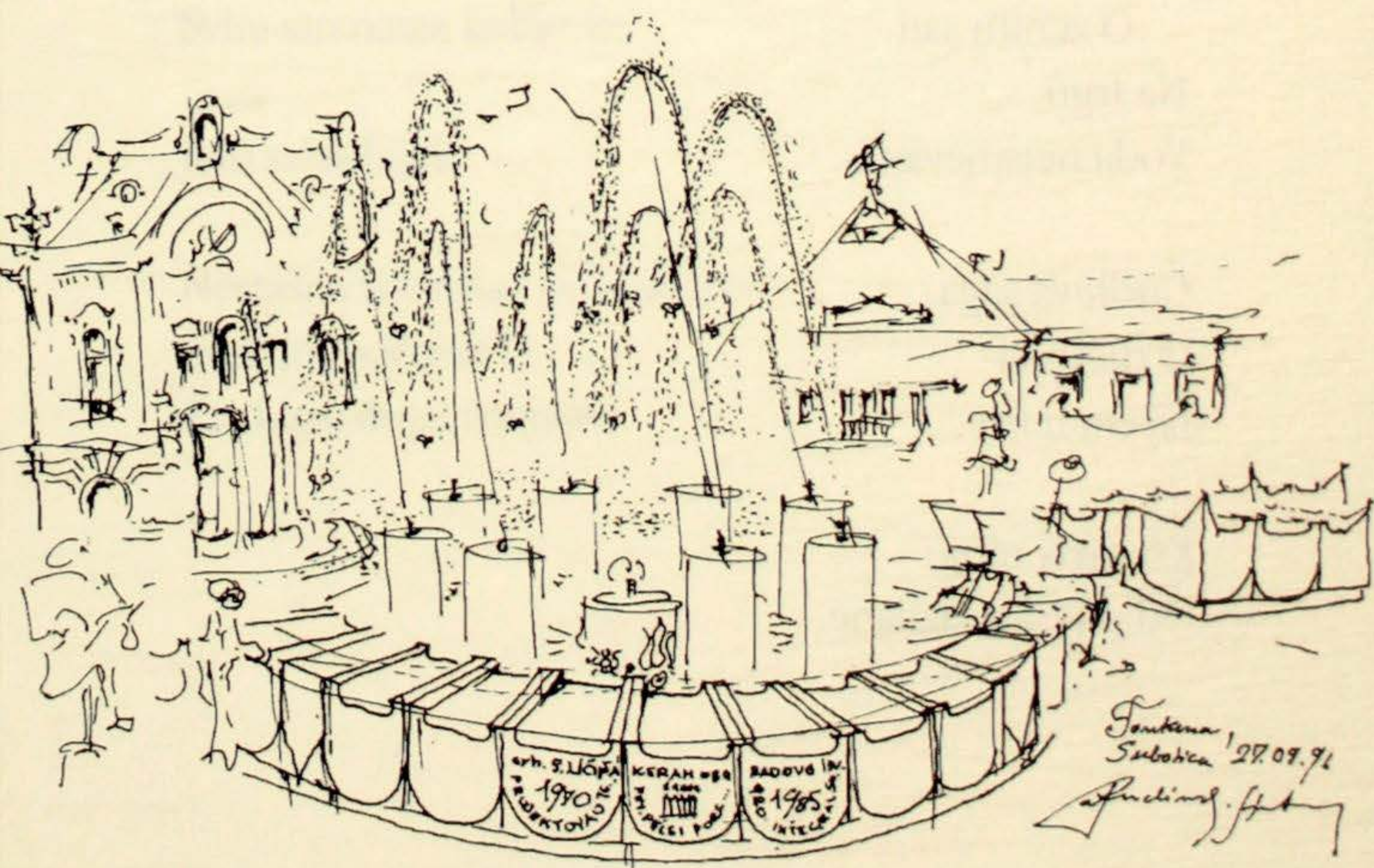
Ko riječi oluje
Od pijeska sazdane.

*

Žubor plavog izdana
U krinu vatre i zemlje
Jorgovan rastače.

Usamljeni hodoljub
Sve dalje za svojom sjenom.

Nakon beskrajnog mira
Čovjek se vraća sebi.

*

– ostavi Judeju i vrati

se u Galileju. Morao je proći kroz Samariju. Tako
dode u samarijski grad zvani Sikar, blizu zemljišta,
koje dade Jakov svome sinu Josipu.

Iv. 4, 3–6;

GOSPODE

Prije Golgote

I puteva Galileje

Navratio

Zdencu si Jakovljevu

Osjećam

Da si u uskrsloj svjetlosti jutra

Posjetio

I ovaj grad zlatnih klasova

Ne znam, da li si vrelu

Sred varoši

Poklonio živi izvor vode

Ali

Da njegov glas

Nisu trube Jerihona

Vjerujem!

*

Kovitlac sunca
Ozlaćen u moru vjetra
Sred fontane.

Voda.
Ko miroruj lišće u jesen
Treperi.

Na putu za Emaus
Vjerom apostola.

*

U ljubičastom fijuku
Jablanovi.
Nebom će potoci zvijezda teći.

Vragolanko!
Naši nas snovi pokraše!

U rastvorenom zrcalu mora
Zamišljeni glas gubi se
U mlazu vodenih kula.

A putnik reče:

Sve je počelo dobom fontane!

SRCE GRADA U SRCU PESNIKA

Za dvadesetak godina bavljenja poezijom Lazar Francišković objavio je tek dve knjige – ZOV REČI (izd. Osvit, Subotica, 1977) kao koautor uz Vladimira Đurića i Ivicu Mandusova, i UTVA BEZ KRILA (izd. Osvit, Subotica, 1980), a to ne znači da se njegova muza uspavala.

Lazar Francišković se u dvema pomenutim knjigama predstavio kao lirski pesnik ravnice. Njegove pesme su samo na prvi pogled lirski medaljoni, ali u njihovom lapidarnom izrazu stanuje bogatstvo slika upijenih u neveselom detinjstvu. Roditelji, detinjstvo, pojave karakteristične za život u subotičkom kraju, samoća kao veliki intimni problem čovekov, uloga pesnika i pesme u bezgraničnoj složenosti života čine tematski okvir Franciškovićeve jedine samostalne zbirke pesama UTVA BEZ KRILA. Mada sa njegovim detinjstvom pleše „utva bez krila“, a ne „utva zlatokrila“, pesnik žali za njim i svim što je, neveselo, prošlo ili neumitno prolazi, mrvljeno snagom novih oblika života. Ni budućnost, u čiju dubinu nije vizionarski zagledan, kao da mu ne navešćuje boljitak: „Gle već nova dolazi tama“ je njegov stih čija će se tužna

poruka, nažalost, obistiniti. Život pesnik shvata kao slojevitú svezremensku kategoriju, kao lagano kretanje kroz civilizacije čiji se tragovi, naslage i darovi ogledaju u sitnim, ali za čoveka tako bitnim znacima štedrosti panonskog podneblja.

Francišković je u svojoj UTVI BEZ KRILA iskazao svest o nemoći pesnika i njegove reči. Pesa je za njega samo „krik čovjeka” i „crno bezvučje” a pesnik pustinjaški putnik koji nije u stanju „ni sebe samog da spozna”.

Uplašen razaranjima koja su pratila raspad SFRJ, a zaljubljen u svoj grad i njegovu lepotu, u želji da zaštiti i sačuva i grad i miran život u njemu, Lazar Francišković je ispevao tri ciklusa pesama koji čine ovu zbirku – *Biblioteka*, *Gradska kuća* i *Fontana*. Opevao je tri znamenita objekta svoje stvarne i duhovne pokrajine, tri objekta koji i urbanistički i duhovno čine *srce grada*, tri objekta prirasla srcu svakog Subotičanina i prijatna oku njihovog gosta. Da li je Franciškovićeva zainteresovanost za objekte i predmete trag „Sartrove ideje o čoveku koji i kada pokušava da se izjednači sa stvarima ipak se identifikuje samo sa sobom” (Bogdan A. Popović)? Ili je ugledanje na Vaska Popu? Ako se i ugledao na začetnika naše moderne poezije koji je dobar deo svog poetskog stvaralaštva posvetio objektima i predmetima, Franciškovićev odnos prema predmetu svog pevanja drukčiji je od Popinog. Popa je isticao da su mu predmeti potrebni kao „čisti i odani oblici nemira, umora, sna”. On je želeo predmete da potkreše, zaokrugli i dotera, da ih iznova izmišlja, uči ih pameti i nežnosti. Francišković, pak, peva o objektima duboko uraslim i u prošli i u

današnji život grada i njegovih žitelja. Njemu su objekti potrebni da bi iskazao kolektivno osećanje sugrađana prema njima nastalim iz potrebe i muke narodne da mu dugi niz godina i stoleća služe. Na Franciškovićeve pesme o objektima ne bi se mogla odnositi ni misao Žorža Pulea da realni objekti prestaju da egzistiraju kao takvi i poprimaju „mentalne forme koje nisu lišene privida objektivnosti”. Objekti u njegovim pesmama ne „funkcionišu kao reči, metafore, razvaline smisla” (Zoran Đerić).

Ono što je Pero Zubac kao recenzent prve samostalne zbirke pesama Lazara Franciškovića *Utva bez krila* tačno zapazio („On ne priča, on iz tube sna istiskuje boje reči.”) u potpunosti se odnosi i na ovu zbirku.

Ciklus pesama *Biblioteka* pesnik posvećuje značajnom objektu i značajnoj kulturnoj instituciji duboko ukorenjenoj u biću grada. Zdanje Gradske biblioteke on vidi u ravnici koja „udara u tarabe Karpata”, u stalnoj vezi sa nebeskim stražarima, mlečnim putem i Kumovom slamom, sa starim tornjem Gradske kuće i biser vodom fontane. U mozaičkoj strukturi ciklusa vihorno se smenjuju stihovi o samom zdanju, knjižnom fondu, gradu, stidljivo naznačenom izgubljenom ljubavnom doživljaju, nedramatskim svemirskim pojavama i ponekom biblijskom motivu.

Oko jednog objekta kao središnjeg motiva plete se mreža stihova. Pesnik razmišlja o negdašnjoj, sadašnjoj i budućoj funkciji objekta sraslog sa gradom. Osnovno njegovo osećanje je zabrinutost za objekat i knjižne fondove zbog nedefinisanih opasnosti. Poziv na njegovu odbranu čita se na belinama ovoga ciklusa:

sačuvati ga za dobro žitelja, nenametljiva je pesnikova poruka.

Glavni motivski čvorovi u ciklusu su:

1. Detaljan opis zgrade Gradske biblioteke – skulptura devojke na njenom vrhu, balkon na plećima Atlasa, zabat sa četiri amfore, kristalni lusteri, slike, strop, stepenište, ogledala.

2. Iako je „ambar pun jezika”, Gradska biblioteka ipak nije Vavilonska kula. Ona okuplja ljude i narode oko knjiga kao pravog blaga, knjiga koje su danas, „na banku milenija”, „ludost i mudrost svijeta”, „znanje u ljusci oraha”, „pupoljak nanovo nađen”, „omor-žed ljudi” željnih novih znanja. U biblioteci kao „riznici nedodir svezaka” koje čekaju svetlo smenjuju se znani i neznani i susreću sa izvorima neomeđene duhovnosti. Tu su kolone knjiga u kojima se vezuje „priča sa pričom u panju vremena”. Pesnik povezuje dva simbola – *knjige* kao izvor znanja i *golubove* kao simbol mira i čednosti.

3. Grad se u ovom ciklusu javlja kao Metropolselo i Metropolvaroš. Bolno saznanje da je Metropolvaroš

„zvijezdama
okrugloga stola
rasparčana
na koncu
drugoga sutisuć
oganj-ljeća
uspavano.”

brine pesnika čija su odbrambena sredstva samo ne-moćni stihovi.

4. Ljubavno osećanje samo je nagovešteno u vidu neostvarenog ljubavnog susreta uz miris kestena, na

nekom ćošku „žar-predgrađa”, gde pesnik u devojčinim očima nije primetio senku plave večernjače nego u cestu gledao.

Znamenitom subotičkom objektu Lazar Francišković posvećuje drugi ciklus pesama pod naslovom *Gradska kuća*. Čuvena subotička lepotica, podignuta na „sedam tekućica” i „pijesku koji o stoljećima misli”, izrasta u mit i u pesnikovoj viziji postaje „kula svetilja ljudima”, „svedok ljudskih života i sudbina”, svojevrsna knjiga koju udubljeni radoznalac može da čita i u njoj pronađe „vrijeme svih krajeva svijeta”. Ona biva i pleter gvožđa, Aladinov dvorac, brod u luci koji je zaboravio sebe.

Snažna socijalna nota zvuči u pesmama ovog ciklusa, kao priznanje, kao sećanje, kao istina o onima čiji se trud i znoj uloženi u nasleđenu lepotu moraju poštovati. U krinovima belim pesnik vidi skamenjene suze nadničara a „varošku staru kuću sapetu u glib i muku”. Po snovima Novog Graditelja, u ruži vetrova, u ravnici kojom putevi „stalno lutaju”, skoro ni iz čega, ogladneli narod, mali i veliki neimari gradili su novo zdanje, majstori unosili u njega sâm behar svoga ceha, „uz komad luka, slanine i kruha”. Među njima i neko ko u žbuci uklesao palac.

Novorođena lepotica nije prigrljena od svih. Nekima su smetali mali i veliki neimari jer su im novim zdanjem zatvarali vidike. Otpor promeni, makar da ona donosi lepotu. A lepotu novog zdanja Lazar Francišković nije samo imenovao nego je znalački i analitički opisao ukazujući na mnoge detalje i nago-veštavajući, suzdržano i oprezno, njihovu zagonetnu, gotovo mitsku, simboliku. Peva on o mermeru,

vitražima, keramici, o dva gavrana, o vezu čipke i svih zanata ovoga kraja, o bezbroju želja uklesanih po varoškoj kući, o železnoj kugli na krovu koji „uporno kuša promaju da ulovi”. Usamljena klupa u Velikoj većnici ima svoju priču o skrivenim tajnama, grbovi lusteru pričaju o svome životu. Na samom tornju mahovina „stoljeće zatvara”, cvet sa četiri časovnika dane odbrojava, na skazaljki golub „visoko u nedogledu svoje želje čuti”.

Ušla je takva lepotica u život i život se uselio u nju. Postala je ovom gradu putokaz, izvor snage za nova pregnuća. Toranj njen na sve strane spokoj u duše uliva dok grad u ljudima spava. A pesnik plete fine, nevidljive i neraskidive niti koje vezuju gradsku lepoticu sa ravnicom i njenim ljudima. Upliće u njih nedopričane i neispričive priče, aluzivne, alegorijske, mistične, kao da pokušava da, nemoćan, zaviri u onostrano, u tajne čije odgonetke krije staro zdanje. U njima su ledeni severac koji je isklesao dve kamene glave, vetar progonjen iz celog sveta, neki daleki vrtlar koji je izgubio iver tulipana što se posle milenija rascvetao na zidovima novog zdanja u ovom gradu, posetilac koji Graditelju umesto cekina u okrzani šešir spusti „nemir-priču”, petao koji bi niz stepenište na forum sit da išeta, gavran koji će pri punom i krvavom mesecu poleteti, ispustiti prsten na kamen i probuditi šum ledenog zvona.

Najintimnije pesnikovo osećanje je zabrinutost i strah od onoga što bi moglo da ugrozi ovo prelepo i voljeno zdanje. Zbunjen je *neslogom života*, uplašen od *vir-vihora* koji bi, „ako mladi pohode obale rijeke

Fok", mogao da stepom raznese staro zdanje, ili ga kao zrno praha ponese na „nedodir stazu duge”.

Lazar Francišković je stihovima dočarao i ove-
kovećio Gradsku kuću, zavirio u samo srce grada. On
je nije prisvojio, nije se s njom intimizirao, nije se
trudio da je uči ni pameti ni nežnosti.

Ciklus pesama *Fontane* inspirisan je lepotom fon-
tane na Trgu slobode i željom da se ona zaštiti od
pretećih glasina o njenom premeštanju. Fontana je
povod da pesnik ponovo, na svoj poznati način –
svedeno, metaforično, sa bogatstvom asocijacija i
aluzija, propeva o svom zavičaju, salašima, fasadama i
trgovima Subotice. Njegova ljubav prema rodnom
gradu i ravnici istkana je od stamenosti.

U osnovi ciklusa je igra životodajnih elemenata –
vode, zemlje, sunca i vetrova. Svaki od njih javlja se u
raznim oblicima: voda iz fontane se čas razliva u
paučinu, čas se njene kapi prelivaju u dugu, čas se
pretvara u obilni šlingeraj zrele vode, čas se mresti.
Voda u fontani ne miruje: čas je smaragdni tok, pa
čudnovato rastvorena buktinja ledene vode, pa čitave
„vodene kule”. I šum vode na Trgu za pesnika je dokaz
života koji vri oko fontane, i u gradu. Zemlju je nečija
ruka u keramiku rascvala. Dobismo tako fontanu –
„Kolež Grada. Razigrano nemirno sunce mreška se na
vodi, usmeravajući na fontanu pri zalasku zlatne ili
srebrne školjke. Najdinamičniji igrači u zavodljivoj
igri života. Tu su i „vetrovi sunca, vode, neba i zem-
lje”, vetrovi ravnice, osvežavajući, otrežnjujući, iscel-
jujući.

I u ovim pesmama primetna je poznata Franciš-
kovićeva elegična nota za salašima. Tu je i stih „Diljem

Bačke balada salaša” koji bi mogao da bude teza za studiju o umiranju salaša i negdašnjih oblika života i privređivanja.

Grad je za pesnika jednostavno „Varoš!”, za divljenje, ili „Varoš što čunj na panonskoj je mapi”. A u varoši fontana je stvorila ambijent bogom dan za zaljubljene i zaljubljivanje. Ljubavno osećanje kod Franciškovića je, međutim, više u nagoveštajima, uvek pod kontrolom razuma, prigušeno i prikriveno. Oko fontane osmeh devojaka i šapat žena. Kao u „Pesmi nad pesmama”, oči u žene su pesniku prvi povod za divljenje: „šapat njenih zjena”, „jorgovan sličan zjenama njenim”. Žena je u ovim pesmama *risaruša* i *vragolanka*, a muškarac *putnik*, *putopjesnik*, *povratnik*, *boem* i *bodoljub*.

U Franciškovićevim pesmama primetan je blagi trag uticaja Vaska Pope, a dovođenje u vezu subotičke lepe fontane sa Forumom di Trevi podseća na sumatraizam Miloša Crnjanskog.

Sva tri ciklusa pesama prožimaju biblijski motivi. Argumentima za odbranu fontane, na primer, pesnik dodaje biblijsku priču o Hristu koji je pre Golgote i puteva Galileje navratio „zdencu Jakovljevu”. On pretpostavlja da je Isus posetio i ovaj grad zlatnih klasova i pita se da li je ovoj varoši poklonio živi izvor vode. Ili, Gradska kuća izrasta u mit u znaku „Golgote Križa”. Ili, starozavetni motivi u ciklusu *Biblioteka*: kako jevrejski narod, prognan iz svoje postojbine, u pustinji ne prepoznaje svog pravog Mesiju, Nisan i Pasha podsećaju na proleće, prirodno i istorijsko, i izlazak Jevreja. Tu su i omiljene pesnikove „trube jerihonske”

koje će „cijeli ovaj beskraj svijeta” jednom prelomiti u novi krajolik.

Jednom prizvan rečima (*Zov reči*, 1977), Lazar Francišković je ostao u njih zaljubljen, očaran njihovom magičnom lepotom i snagom. Njegovo poetsko stvaranje nije samo traganje za lepotom i istinom nego i rudarenje po dubinama svog jezičkog pamćenja i osećanja, prosijavanje tona reči ne bi li se pronašla ona prava, zlatna. Kad mu to ne uspe, on pristupa brušenju reči, sabijanju značenja u postojeće njihovo ruho. I reči tada postaju povod za mnoštvo asocijacija i podsticaj za nesputanu čitaočevu nadgradnju. U takvoj pesnikovoj radionici nastaju nove polusloženice i složenice, kao što su *vir-vibor*, *putopjesnik*, *nemir-priča*, *nedovid-ćuprija*, *saraj-jantar put*, *div-knjižnica*, *hodoputnik*, *žar-predgrađe*, *omor-žed*, *nedodir-sveska*, *jezermore*, *plam-orao ravnice*, *čar-priča*, *orosje trga* i dr. u kojima kao da se epitet osamostaljuje i izjednačava sa imenicom.

Lako je uočljivo da u ciklusu *Fontane* u najvećoj meri buja život, da su veze između ljudi i fontane raznovrsnije, življe i lagodnije nego u ostala dva, da su pesničke slike pitoresknije i dinamičnije. U skladu sa namenom objekata o kojima Francišković peva, prvi i drugi ciklus deluju stamenije, hladnije, refleksivnije.

I u ovoj knjizi pesama Lazar Francišković se predstavlja kao pažljivi posmatrač života koji o zapaženom i saznajnom razmišlja, pronicljivo ali šturo kazuje.

Poslednja pesma u ciklusu *Biblioteka* je motivska sinteza sva tri ciklusa. U „orosju trga” putnik nekoga traži, okreće se biser vodi (fontani), dok „Stari Putar toranj/ozlatu tla leluja”, „zlatoval lišća knjižnicu nosi”,

a „u izdanu/mostovi vjetrova/mladost/nam čuvaju”. Tu su tri subotička omiljena objekta: tiha i mudra biblioteka, administrativno odmerena i poslovno užurbana Gradska kuća i razbibrižno-razgaljena i kaskadama raspevana fontana. Tu je *srce grada*, tu je i *srce pesnika*. To on želi da zaštiti i odbrani. Da traje, jer je za pesnika život „sva mudrost svijeta”.

Ako je tačna ona Miljkovićeva da je pesma *prevladano beznade*, tačna je i konstatacija da je Lazar Francišković pažljivim odbirom reči i njihovom čarolijom uspeo da savlada svoju zabrinutost, odagna svoj strah, prevlada svoje beznade i trolisno srce našeg grada obasja svetlom nade u lepšu budućnost.

Radomir Babin

CIP - Каталогизација у публикацији
Библиотека Матице српске, Нови Сад

886 . 1 / . 2-14

ФРАНЦИШКОВИЋ, Лазар

Biblioteka i Gradska kuća ; Fontana : poeme /
Lazar Francišković ; ilustracije Antun Rudinski. -
Subotica : Boško Krstić, 1998 (Subotica : Studio
"Bravo"). - 84 str. : ilustr. ; 20 cm.

Srce grada u srcu pesnika / Radomir Babin: str. 75-84

1. Францишковић , Лазар: Градска кућа 2.
Францишковић , Лазар: Фонтана

Lazar Francišković

BIBLIOTEKA
GRADSKA KUĆA
FONTANA

Poeme

Subotica, 1998,
Izdavač i urednik: Boško Krstić

Ilustracije: Antun Rudinski

Recenzent i lektor: Radomir Babin

Likovna i tehnička oprema: Boško Krstić

Kompjuterska obrada: Branko Buza

Kompjuterska obrada ilustracija:
Studio "Alfa", Subotica

Korektor: Stipan Stipančević

Štampa:
Studio "Bravo", Subotica, Braće Majera 43 a

BIBLIOTECA

CROATICA

ZKVH SUBOTICA

K
FRA
b